

(HEMIPTERA: HETEROPTERA)

Berend Aukema & Gerard Lommen

Wantsen worden evenals vele andere insecten 's nachts aangetrokken door licht en het loont dan ook de moeite om vanglampen te gebruiken. De tweede auteur registreert regelmatig de wantsen die op de vanglamp in zijn tuin in Brunssum afkomen. De dieren worden gefotografeerd en op Waarneming.nl ingevoerd. Dit levert verrassende vondsten op. In 2015 kwamen de eerste Nederlandse exemplaren van de lygaeide *Eremocoris fenestratus* op de lamp af en in deze bijdrage worden de eerste Nederlandse vondsten van drie soorten Miridae behandeld: *Dicyphus escalerae*, *Orthotylus caprai* en *Phoenicocoris dissimilis*.

INLEIDING

In deze bijdrage aan de faunistiek van de Nederlandse wantsen worden drie soorten miriden, die nieuw zijn voor de Nederlandse fauna, in detail besproken. Ze zijn alle drie op licht gevangen in Brunssum in de tuin van de tweede auteur (fig. 4, 5). In 2015 kwamen hier al de eerste Nederlandse exemplaren van de lygaeide *Eremocoris fenestratus*

(Herrich-Schaeffer, 1839) op de lamp af (Aukema 2016). Het aantal soorten op lijst van Nederlandse wantsen is daarmee gestegen tot 647. De volgorde en nomenclatuur van de taxa zijn gebaseerd op de 'Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region' (Aukema & Rieger 1999, Aukema et al. 2013). Gebruikte afkortingen: AC – Amersfoort-coördinaten.

Figuur 1. *Dicyphus escalerae*, ♂, Brunssum. Foto Gerard Lommen.

Figure 1. *Dicyphus escalerae*, ♂, Brunssum. Photo Gerard Lommen.

Figuur 2. *Orthotylus caprai*, ♂, Brunssum. Foto Gerard Lommen.

Figure 2. *Orthotylus caprai*, ♂, Brunssum. Photo Gerard Lommen.

Figuur 3. *Phoenicocoris dissimilis*, ♀, Brunssum. Foto Gerard Lommen.

Figure 3. *Phoenicocoris dissimilis*, ♀, Brunssum. Photo Gerard Lommen.

Figuur 4. Opstelling vanglamp in tuin Brunssum.
Figure 4. Set up light trap in garden in Brunssum.

SOORTBESPREKINGEN

Familie Miridae

Dicyphus (Dicyphus) escalerae Lindberg, 1934 Nieuw voor Nederland

Limburg Brunssum, Treebeek, AC 194-327, 21.vii.2015, 1 ♂ op licht, G. Lommen (foto Waarneming.nl). Idem, 18.vi.2017, 1 ♀ (foto Waarneming.nl, col. B. Aukema).

Dicyphus escalerae (fig. 1) is beschreven uit de Sierra Nevada in Spanje (Lindberg 1934) en achtereenvolgens gemeld uit Italië (Tamanini 1956), Frankrijk (Péricart 1965: Corsica, Matocq 1996: vasteland, noordelijk tot in de omgeving van Parijs), Duitsland (Simon 1995, Wachmann et al. 2004: Baden-Württemberg, Hessen en Rheinland-Pfalz), Zwitserland (Hollier & Matocq 2004), Portugal (Hollier 2005), Engeland (Kirby et al. 2009) en Tsjechië (Hradil 2010).

Dicyphus escalerae leeft op grote leeuwenbek *Antirrhinum majus*, een plant uit het Middellandse Zeegebied, die bij ons in tuinen en soms verwilderd voorkomt, onder andere op oude muren (Van der Meijden 2005). In tegenstelling tot andere *Dicyphus*-soorten, die zoöfytofaag zijn, leeft ze uitsluitend van het sap van de waardplant en zuigt daarbij aan alle delen van de plant. Alle

stadia kunnen overwinteren en er zijn tenminste twee generaties per jaar. Dieren die zich in het voorjaar en de zomer ontwikkelen zijn overwegend macropteer (langvleugelig), terwijl in de nazomer en de herfst vrijwel uitsluitend brachyptere (kortvleugelige) dieren worden gevonden. De eieren worden boven in de jonge stengels afgezet (Wachmann et al. 2004).

Deze van oorsprong westmediterrane soort heeft zich pas recent over een groter deel van Europa verbreidt (Rabitsch 2008a), ondanks het feit dat de waardplant daar al sinds lange tijd wijd verspreid voorkomt. Het toegenomen handelsverkeer in plantmateriaal en/of het opwarmende klimaat zouden hier mogelijke oorzaken van kunnen zijn.

Orthotylus (Parapachylops) caprai Wagner 1955

Nieuw voor Nederland

Limburg Brunssum, Treebeek, AC 194-327, 6.vii, 7.vii en 17.vii.2017, 1 ♂ op licht, G. Lommen (foto's Waarneming.nl, col. B. Aukema).

Orthotylus caprai (fig. 2) werd in 1955 beschreven van Sardinië en meer dan 40 jaar lang beschouwd als endem van dat eiland, tot ze in 1996 ook op Sicilië gevonden werd (Carapezza 1997). Vanaf 2006 gedraagt ze zich in Europa invasief (Rabitsch

Figuur 5. Vindplaats van de in dit artikel gemelde drie nieuwe wantsensoorten.

Figure 5. Locality of the three new bug species which are presented in this paper.

2010) en werd ze achtereenvolgens waargenomen in Groot-Brittannië (England) in 2006 (Ryan 2008), Duitsland (Rheinland-Pfalz), Kroatië (Istria) en Zwitserland (Wallis) in 2007 (Simon 2007), Spanje (Barcelona) in 2010 (Goula & Mata 2011), Frankrijk (Monaco) in de periode 2008-2010 (Ponel et al. 2013), Italië (Milaan) rond 2010 (Carapezza & Cusimano 2014) en Turkije (İzmir) in 2015 (Çerçi & Koçak 2016). De eerste auteur ving haar bovendien in België (Oost-Vlaanderen) in 2015 (Aukema in druk).

Ze leeft fytofaag op Cupressaceae en wordt vermeld van cipres *Cupressus*, jeneverbes *Juniperus*, levensboom *Thuja*, mammoetboom *Sequoiadendron giganteum* en schijncipres *Chamaecyparis* (Carapezza & Cusimano 2014). Simon (2007) ving haar ook op grove den *Pinus sylvestris*. De eieren overwinteren en ze heeft twee generaties per jaar. Gezien het waardplantenspectrum is ze bij ons vooral te verwachten in tuinen en parken

en op termijn mogelijk ook in natuurlijke jeneverbesstruwelen. Verspreiding vindt in eerste instantie plaats met plantmateriaal.

Phoenicocoris dissimilis (Reuter, 1878)

Nieuw voor Nederland

Limburg Brunssum, Treebeek, AC 194-327, 29.v.2017, 1 ♀ op licht, G. Lommen (foto Waarneming.nl, col. B. Aukema).

Phoenicocoris dissimilis (fig. 3) is een zeldzame Europese soort met een fragmentarische verspreiding, die voorkomt in Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, Polen, Slowakije, Spanje, Roemenië en Oekraïne (Kerzhner & Josifov 1999, Aukema et al. 2013). In Oostenrijk zijn er enkele oude vondsten (Rabitsch 1999: Voralberg in 1933 en 1935), maar wordt de soort als uitgestorven beschouwd (Rabitsch 2008b). Ze is waarschijnlijk vroeg in de 19e eeuw versleept naar de oostelijke Verenigde Staten en daar vervolgens gevestigd (Wheeler & Henry 1992).

Ze leeft zoöfytofaag op verschillende naaldbomen en wordt vermeld van den *Pinus*, lork *Larix*, spar *Picea* en zilverspar *Abies* (Wachmann et al. 2004). Schuster (2005) klopte haar herhaaldelijk van douglasspar *Pseudotsuga menziesii*, die ze volgens hem preferereert boven zilverspar. In Noord-Amerika leeft ze op verschillende soorten zilverspar *Abies*, waaronder de ook bij ons aangeplante gewone zilverspar *A. alba* en Kaukasische zilverspar *A. nordmanniana*, die veel als kerstboom wordt gebruikt (Henry & Wheeler 1974, Wheeler & Henry 1992, Wheeler 2001). Als prooi noemt de laatste auteur de bladluis *Mindarus abietinus* Koch, 1857, die ook in Nederland voorkomt.

Phoenicocoris dissimilis heeft één generatie per jaar en overwintert als ei in de jonge twijgen van de waardplant. Volwassen dieren zijn in Denemarken waargenomen van halverwege juni tot midden juli (Skipper 2013).

Volgens Schwartz & Stonedahl (2004) behoort deze soort niet tot het genus *Phoenicocoris*, maar zij doen geen uitspraak over tot welk genus zij dan wel zou moeten behoren (species incertae sedis).

LITERATUUR

- Aukema, B. 2016. Nieuwe en interessante Nederlandse wantsen vi (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 46: 57-93.
- Aukema, B. in druk. Nieuwe en interessante Belgische wantsen iv (Hemiptera: Heteroptera). – Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie.
- Aukema, B. & Chr. Rieger (red.) 1999. Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region iii. Cimicomorpha ii. Miridae. – Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam.
- Aukema, B., Chr. Rieger & W. Rabitsch 2013. Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region vi. Supplement. – Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam.
- Carapezza, A. 1997. Heteroptera of Tunisia. – Naturalista Siciliano (4) 21, suppl. A: 1-331.
- Carapezza, A. & C. Cusimano 2014. Heteroptera in the aeroplankton of Palermo town, with two new records for Italy (Hemiptera Heteroptera). – Naturalista Siciliano (4) 38: 367-380.
- Çerçi, B. & Ö. Koçak 2016. Contribution to the knowledge of Heteroptera (Hemiptera) fauna of Turkey. – Journal of Insect Biodiversity 4 (15): 1-18.
- Goula, M. & L. Mata 2011. *Orthotylus (Parapachylops) caprai* Wagner, 1955, new record for Iberian Peninsula (Heteroptera, Miridae). – Bulletin de la Société Entomologique de France 116: 177-179.
- Henry, T.J. & A.G. Wheeler, Jr. 1974. *Sthenarus dissimilis* and *Orthops rubricatus*: conifer-feeding mirids new to North America (Hemiptera: Miridae). – Proceedings of the Entomological Society of Washington 76: 217-224.
- Hollier, J.A. 2005. *Dicyphus escalerae* Lindberg, 1934 (Heteroptera: Miridae) en Suisse et au Portugal. – Bulletin Romand d'Entomologie 22: 79-80.
- Hollier, J.A. & A. Matocq 2004. *Dicyphus escalerae* Lindberg, 1934 (Hemiptera: Miridae), a plantbug species new for Switzerland. – Mitteilungen der Schweizerischen Entomologischen Gesellschaft 77: 333-335.
- Hradil, K. 2010. Faunistic records from the Czech Republic - 290. Heteroptera: Miridae. *Dicyphus escalerae* Lindberg, 1934. – Klapalekiana 46: 131-132.
- Kerzhner, I.M. & M. Josifov 1999. Miridae Hahn, 1833. – In: B. Aukema & Chr. Rieger (red.), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region 3. Cimicomorpha ii. Netherlands Entomological Society, Amsterdam: i-xiv, 1-577.
- Kirby, P., T. Bantock & B.S. Nau 2009. Species notes. Miridae. *Dicyphus escalerae*. – Het News 13: 8.
- Lindberg, H. 1934. Inventa entomologica itineris Hispanici et Marocani, quod a. 1926 fecerunt Harald et Håkan Lindberg. xx. In Spanien gesammelte Miriden. – Commentationes Biologicae 4 (12): 1-23.
- Matocq, A. 1996. Hémiptères récoltés. – In: H. Inglebert (ed.), Elements pour un Catalogue des Coleopteres de Paris Intramuros. Bulletin de Liaison 26, suppl.: 59-62.
- Meijden, R. van der 2005. Heukels' Flora van Nederland. – Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- Péricart, J. 1965. Contribucion à la faunistique de la Corse: Hétéroptères Miridae et Anthocoridae. – Bulletin de la Société Linnéenne de Lyon 34: 377-384.
- Ponel P., A. Matocq & J.-M. Lemaire 2013. Hétéroptères de la Principauté de Monaco: premier inventaire comprenant six taxons de Miridae nouveaux pour la faune franco-monégasque (Hemiptera). – Bulletin de la Société entomologique de France 118: 223-234.
- Rabitsch, W. 1999. Die Wanzensammlung (Insecta: Heteroptera) von Johann Moosbrugger (1878-1953) am Naturhistorischen Museum Wien. – Annalen des Naturhistorischen Museums Wien (B) 101: 163-199.
- Rabitsch, W. 2008a. Alien true bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). – Zootaxa 1827: 1-44.
- Rabitsch, W. 2008b. The times they are a-changin': driving forces of recent additions to the Heteroptera fauna of Austria. – In: S. Grozeva & N. Simov (eds.), Advances in Heteroptera Research. Festschrift in Honour of 80th Anniversary of Michael Josifov. Pensoft Publishers, Sofia & Moscow: 309-326.

- Rabitsch, W. 2010. True Bugs (Hemiptera, Heteroptera). Chapter 9.1. – BioRisk 4 (1): 407–403.
- Ryan, P. 2008. *Orthotylus caprai* Wagner (Hem., Miridae) new to Britain. – Entomologist's Monthly Magazine 144: 129–130.
- Schuster, G. 2005. Wanzen aus Bayern IV (Insecta, Heteroptera). – Bericht der Naturforschenden Gesellschaft Augsburg 62: 63–124.
- Schwartz, M.D. & G.M. Stonedahl 2004. Revision of *Phoenicocoris* Reuter with descriptions of three new species from North America and a new genus from Japan (Heteroptera: Miridae: Phylinae). – American Museum Novitates 3464: 1–55.
- Simon, H. 1995. Nachweis von *Dicyphus escalerae* [sic!] Lindberg, 1934 (Heteroptera: Miridae) in Mitteleuropa. – Fauna Flora Rheinland-Pfalz 8: 53–63.
- Simon, H. 2007. 1. Nachtrag zum Verzeichnis der Wanzen in Rheinland-Pfalz (Insecta: Heteroptera). – Fauna Flora Rheinland-Pfalz 11: 109–135.
- Skipper, L. 2013. Danmarks blomstertæger. – Danmarks Dyreliv 12: 1–407.
- Tamanini, L. 1956. Alcune osservazioni sui *Dicyphus* italiani e loro distribuzione (Heteroptera: Miridae). – Memorie della Società Entomologica Italiana 35: 14–22.
- Wachmann, E., A. Melber & J. Deckert 2004. Wanzen. Band 2. Cimicomorpha. Microphysidae (Flechtwanzen) Miridae (Weichwanzen. – Die Tierwelt Deutschlands 75: 1–288.
- Wheeler Jr., A.G. 2001. Biology of the plant bugs (Hemiptera: Miridae). Pests, predators, opportunists. – Cornell University Press, Ithaca, N.Y.
- Wheeler Jr., A.G. & Th.J. Henry 1992. A synthesis of the Holarctic Miridae (Heteroptera): distribution, biology, and origin, with emphasis on North America. – Entomological Society of America, Lanham, Maryland. [Thomas Say Foundation Monographs 15]

SUMMARY

New and interesting Dutch bugs VIII (Hemiptera: Heteroptera)

The first Dutch records of the mirids *Dicyphus escalerae*, *Orthotylus caprai* and *Phoenicocoris dissimilis* in the Netherlands are given. All three species were caught at light in a garden in Brunssum, located in the southernmost part of the country in the province of Limburg. The number of species listed for the Netherlands is now 647.

B. Aukema
Nobelweg 54
6706 GD Wageningen
baukema@hetnet.nl

G. Lommen
Marebosjesweg 16
6444 XL Brunssum
graat78@ziggo.nl